

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 9/2003 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
sociala företag och vissa lagar som har sam-
band med den**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 november 2003 en proposition med förslag till lag om sociala företag och vissa lagar som har samband med den (RP 132/2003 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Pasi Järvinen, arbetsministeriet
- social- och hälsovårdsminister Sinikka Mönkäre, konsultativ tjänsteman Carin Lindqvist-Virtanen, överinspektör Pentti Kananen, överinspektör Aini Kimpimäki och regeringsråd Pasi Koskinen, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Leena Vettenranta, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Annukka Lehtonen, handels- och industriministeriet
- överinspektör Eila Lempiäinen, Brottsåtgärdsverket
- jurist Olli Häkkinen, Folkpensionsanstalten
- direktör Raimo Harjunen, Södra Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
- specialforskare Pekka Pättiniemi, Helsingfors universitet, Landsbygdens forsknings- och utbildningscentral
- planerare Sauli Pajari, Uleåborgs universitet, ekonomiska fakulteten

- forskare Johanna Harju, Åbo handelshögskola, PK-instituutti
- byrådirektör Erkki Holma, Uleåborgs arbetskraftsbyrå
- utbildningspolitisk sekreterare Saana Siekinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- arbetskraftspolitisk ombudsman Pekka Castren, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund TT
- arbetskraftspolitisk ombudsman Riitta Wärn, Servicearbetsgivarna rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland
- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation TVY
- sysselsättningschef Mika Vuorela, Centralförbundet för Mental Hälsa rf
- verksamhetsledare Leena Hyvärinen, Epilepsiförbundet
- verksamhetsledare Pertti Paakkinen och direktör för arbetscentrum Warkop Kari Tikkanen, Hengitysliitto HELI ry
- arbetscentralsdirektör Jussi Särkelä, Invalidförbundet rf
- verksamhetsledare Jorma Niemelä, Blåbandsförbundet i Finland
- verksamhetsledare Timo Haapoja, Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry
- ekonomichef Seppo Pesonen, EkoKuopio ry

- verksamhetsledare Sampo Järvelä, Silta-Valmennusyhdistys ry
- verksamhetsledare Kari Honkanen, Suomen elektroniikan kierrättäjät ry
- ombudsman Lasse Räsänen, Turun Seudun Työttömät ry
- ekonom Risto Kuosmanen, Vantaan Uusyrityskeskus ry
- utvecklingsdirektör Esko Elo, Finnvera Abp
- verkställande direktör Mauri Korhonen, Tervatulli Oy
- projektchef Jaana Merenmies, Finlands Röda Kors
- verkställande direktör Arto Alaranta, Raina-Säätiö Oy
- utvecklingschef Antti Paajanen och informationssekreterare Arto Vilmi, VATES-säätiö.

Dessutom har utskottet fått skriftliga utlåtanden från

- Dataombudsmannens byrå
- Akava rf
- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om sociala företag. Med socialt företag avses en i handelsregistret införd näringsidkare som producerar nyttigheter. Minst 30 procent av de anställda ska vara handikappade, alternativt handikappade och långtidsarbetslösa. Alla anställda vid ett socialt företag ska ha samma möjligheter till arbete samt rättigheter och skyldigheter, bl.a. rätt att oberoende av den individuella produktiviteten få en lön för sina arbetsinsatser motsvarande nivån för kollektivavtalet inom branschen.

Bara företag som är införda i ett register som förs av arbetsministeriet har rätt att i sin före-

tagsverksamhet använda namnet socialt företag. Sociala företag som sysselsätter personer med dåliga möjligheter på arbetsmarknaden anges separat i registret. Sysselsättningspolitiskt projektstöd ska kunna beviljas för att inrätta sådana företag. Företagen ska också kunna få projektstöd för att etablera sig samt för sin stödorganisation.

Bestämmelserna om sysselsättningsstöd och sammansatt stöd ändras, vilket innebär att sociala företag kan beviljas stöd på flexiblare villkor och för en längre tid.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2004.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet förslaget nödvändigt och angeläget. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Allmänt

Samhället måste få bättre möjligheter att komma åt den strukturella arbetslösheten och påverka sysselsättningsutvecklingen. Många länder har goda erfarenheter av sociala företag, särskilt

när det gäller att sysselsätta handikappade. I många av sina utlåtanden har arbetslivs- och jämställdhetsutskottet efterlyst snabba insatser från regeringens sida för att också Finland ska få socialt företagande.

Den föreslagna lagen är nödvändig för att sociala företag ska få en etablerad ställning i vårt land och för att begreppet sociala företag inklusive företagens rättigheter och skyldigheter ska förtydligas, understryker utskottet. Med avseende på de redan existerande sociala företagen i vårt land är det angeläget att begreppet definieras och separeras från sociala sammanslutning-

ar. När den företagsverksamhet som bedrivs i sociala sammanslutningar klart och tydligt definieras som en separat verksamhet ökar insynen och öppenheten samtidigt som misstankar om konkurrenssnedvridningar skingras.

Sociala företag eftersträvar nya arbetsmöjligheter framför allt för arbetslösa handikappade och långtidsarbetslösa. Tack vare arbetserfarenheten från sociala företag blir de mer anställbara och får bättre möjligheter att hävda sig på den öppna arbetsmarknaden. Tanken är att de sociala företagen ska vara en inkörsport till den öppna arbetsmarknad i synnerhet för långtidsarbetslösa. Med öppen arbetsmarknaden avses här dels andra företag, dels den andel på högst 70 % som övriga anställda utgör i ett socialt företag. En del av de handikappade arbetstagarna kan dessutom erbjudas permanent, samhällsstött arbete i sociala företag. Om man ser till den samlade sysselsättningen ligger sociala företag längst borta på vägen mot sysselsättning.

I motiven till propositionen säger regeringen att det behövs andra instrument vid sidan av en lagstadgad definition på sociala företag och ekonomiskt stöd till sociala företag. Kompletterande åtgärder förbereds för närvarande inom olika förvaltningar. Det utreds bland annat om sysselsättningsstödet kan ses över och förenklas och om ett långvarigt, kanske permanent stöd till handikappade kan tas fram.

Stöd till etablering av sociala företag

Utskottet förutsätter att man effektivt går ut med information om lagstiftningen om sociala företag och att flera olika massmedier och informationskanaler utnyttjas. Detta är viktigt för att alla potentiella företagare ska nås av informationen om förutsättningarna för sociala företag och existerande stödformer. Dessutom bör olika typer av föreningar, till exempel företagarorganisationer, arbetslösas föreningar och handikapporganisationer engageras i informationsspridningen. Det är extra viktigt att myndigheterna får utbildning om dessa frågor för att de ska kunna ge råd och vägleda potentiella företagare i hur verk-

samheten kan etableras (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Många organisationer kan erbjuda nyetablerade företag en rad finansiella tjänster och rådgivning. För att underlätta tillgången till rådgivningstjänster pågår det för närvarande ett utvecklingsprojekt. Inom ramen för projektet ska 50 regionala företagstjänster inrättas. Det är tänkt att de beroende på de regionala förhållandena ska vara knutna till exempelvis arbetskrafts- och näringscentralen eller arbetskraftsbyrån. Enligt utskottet är det viktigt att företags-tjänsterna redan från början har goda kunskaper om socialt företagande för att nyetablerade företag ska kunna få all nödvändig service på ett och samma ställe.

Utskottet påpekar att handels- och industriministeriets förvaltningsområde och arbetskrafts- och näringscentralerna över lag har ett ansvar och stor betydelse för att sociala företag inrättas samt för att backa upp och stödja verksamheten. Utskottet menar att sociala företag och de tjänster som de behöver måste tas upp i resultatmålen för arbetskrafts- och näringscentralerna.

Dessutom är det angeläget att sociala företag behandlas på samma sätt som övriga företag när det gäller lån och andra företagsstöd. Organisationer inom den tredje sektorn eller till exempel sammanslutningar bestående av arbetslösa eller handikappade som vill starta sociala företag har sällan tillräckligt mycket startkapital eller tillgångar som kan ställas om säkerhet för lån. I finansiellt hänseende har offentliga finansiärer som Finnvera, Sitra och arbetskrafts- och näringscentralerna ett särskilt ansvar.

Stöd till sociala företag och konkurrenssnedvridning

I budgetpropositionen för 2004 höjs anslaget till sysselsättningspolitiskt projektstöd med 4,2 miljoner euro. Anslaget ska gå till inrättande av sociala företag och etablering av verksamheten. Enligt utskottet är det viktigt att anslaget på 4,2 miljoner euro går till stöd för sociala företag och att stödet beviljas samtidigt som kostnaderna uppstår eftersom ett efterhandsstöd kan medföra

onödiga finansiella problem för nyetablerade företag. Vidare är det viktigt att stödet är flexibelt, dvs. att stödet kan beviljas allt eftersom företagen behöver stöd och för de kostnader eller projekt som är angelägna med avseende på företagets verksamhet. Projektstödet får inte bli ett hinder för företagen att få företagsstöd.

Sociala företag behöver ekonomiskt bistånd för att klara av sina kostnader för löner till handikappade och långtidsarbetslösa och för att därmed kunna konkurrera med andra företag. Det är motiverat att ekonomiskt stödja ett företag som sysselsätter handikappade och långtidsarbetslösa när det mervärde som den sysselsatte tillför företaget är lägre än vad en normal arbetstagare hade tillfört.

När sociala företag anholder om sysselsättningsstöd eller sammansatt stöd gäller inte samma regler för prövning av konkurrensläget som när andra företag anholder om stöd. Stödet beviljas för en längre tid för att de sociala företagen ska kunna etablera långsiktig verksamhet. En annan skillnad är att flera arbetstagare med stöd kan arbeta i ett och samma företag. Det är uppenbart att sociala företag inte ska få ekonomiskt stöd om stödet medverkar till att förstöra det offentliga tjänsteutbudet. Sammantaget sett anses sociala företag inte vara något hot mot den allmänna konkurrensen på marknaden om man ser till antalet sociala företag och stödbeloppen. Inom någon snäv sektor kan risken vara verklig på det lokala planet. Men de lokala Arbetskraftsbyråerna, som beviljar stöden har vanligen en fingertoppskänsla för det lokala näringslivet och är kapabla att väga in de eventuella konkurrenssnedvridningar som kan uppstå regionalt. Det är dock viktigt att eventuella konkurrenssnedvridningar följs upp och utvärderas både på lokal nivå och på initiativ av regeringen och att snabba åtgärder vidtas.

Nätverksbygge och stödorganisationer

För etablering och utveckling av sociala företag och för en framgångsrik verksamhet är det viktigt att företagen bildar nätverk, understryker utskottet. Arbetskrafts- och näringscentralerna

samt arbetsmarknadsmyndigheterna bör dels med hjälp av projektstöd, dels på många andra sätt stödja och uppmuntra företagen att etablera fungerande nätverk. En stödorganisation kan hjälpa de sociala företagen att gå samman i nätverk också med företagare och företag i andra regioner och inom andra branscher. Stödorganisationen kan också främja möjligheterna att bygga upp fasta relationer med annat företagande. Goda förbindelser och regelbundna kontakter med andra företag kan vara till hjälp för de anställda vid sociala företag när de vill komma ut på den öppna arbetsmarknaden.

En stödorganisation för sociala företag kan dessutom vara behjälplig vid satsningar på bredat innehåll för socialt företagande och utarbeta modeller för god praxis för hur sociala företag kan hjälpa sina anställda att förbättra sin anställbarhet och följa upp deras rehabilitering samt hjälpa de anställda att komma in på den öppna arbetsmarknaden.

Målgrupper

Med lagförslaget om sociala företag eftersträvas nya arbetsmöjligheter för framför allt arbetslösa handikappade och långtidsarbetslösa. År 2002 var sammanlagt 67 000 handikappade arbetslösa arbetssökande och 147 500 långtidsarbetslösa registrerade hos Arbetskraftsbyråerna. Det handlar således om en mycket stor målgrupp även om ungefär 20 % av de långtidsarbetslösa i statistiken betraktas som handikappade.

I propositionen är personkretsen indelad i grupper enligt nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada å ena sidan och långvarig arbetslöshet å andra sidan. Under behandlingen i utskottet lyftes det fram att också andra svårssysselsatta grupper, till exempel frigivna fångar, personer med alternativa straff, skuldtvångda, utläningar och etniska minoriteter, kunde räknas in i andelen sysselsatta. Dessutom har det föreslagits att lagen bör ge de lokala Arbetskraftsbyråerna större prövningsrätt för att de vid ansökningar om sysselsättningsstöd från fall till fall ska kunna bedöma om en person är så svårssysselsatt att han eller hon bör räknas

in i sysselsättningskvoten för ett socialt företag. I samband med uppföljning och utvärdering är det skäl att granska om målgruppen kunde omfatta också andra än handikappade och långtidsarbetslösa, anser utskottet.

Utskottet påpekar att det inte bara är handikappade och långtidsarbetslösa som behöver särskilda insatser för att få arbete. Också de grupper som nämns ovan kräver särskilda insatser. I det rådande läget har utskottet dock gått in för att anta den tydliga avgränsning som regeringen föreslår i propositionen. Vidare påpekar utskottet att definitionen på handikappad och långtidsarbetslös bör tolkas generöst och till klienternas fördel. I ett försök med sammansatt stöd bör aktiva sysselsättningsinsatser sättas in på de svår-sysselsatta personer som inte uppfyller kriterierna för långtidsarbetslös.

Det har uttryckts en viss oro för vilka möjligheter personer i psykisk rehabilitering har att få anställning på sociala företag. De klassificeras som handikappade och räknas således in i sysselsättningskvoten på 30 %. Däremot beviljas det normalt inget sysselsättningsstöd för dem eftersom de redan får invaliditetsförmåner.

Utskottet understryker att arbetsverksamhet och anställning spelar en stor roll för mentalvårdspatienters rehabiliteringsprocess och är en väg för dem tillbaka till den öppna arbetsmarknaden. De sociala företag som avses i lagförslaget är tänkta att ligga i slutet av sysselsättningslinjen, att sysselsätta arbetsföra handikappade och långtidsarbetslösa. Det hör till kommunerna att tillhandahålla arbetsverksamhet för mentalvårdspatienter som genomgår rehabilitering. Samtidigt anser utskottet det viktigt att Arbetskraftsbyråerna vid handläggningen av ansökningar om sysselsättningsstöd går in för en flexibel tolkning av reglerna för att så många som möjligt av de mentalvårdspatienter i rehabilitering som befinner sig långt bak på sin väg mot sysselsättning ska kunna få arbete i ett socialt företag.

Att sysselsätta handikappade

Funktionshindrades lika möjligheter att få arbete är ett viktigt mål för sysselsättningspolitiken och åtnjuter ett brett godtagande. I handikappolitiska program har ambitionen varit att varje förvaltning ansvarar för tjänsteutbudet för alla medborgare inom sin sektor. Det ligger i linje med denna normalitetsambition att det huvudsakligen är arbetsmarknadsmyndigheterna som svarar för sysselsättningsfrämjande insatser för handikappade. Målet är att handikappade ska få anställning på den öppna arbetsmarknaden på allmänna anställningsvillkor samt med hjälp av allmän arbetskraftsservice och normala stödåtgärder.

Förvaltningarna måste ha ett välfungerande samarbete för att sysselsättning av handikappade ska främjas. Vid sidan av arbetsförvaltningen är kommuner, social- och hälsovårdssektorn och undervisningsförvaltningen samt privata företag, kommuner och statliga myndigheter som tillhandahåller arbetsplatser viktiga aktörer i detta sammanhang. För ett gott slutresultat, arbete eller anställning krävs det i många fall att arbetsliv och rehabilitering samordnas, individuell planering av tjänster och sysselsättningsmöjligheter samt samarbete mellan ett flertal aktörer.

Sociala företag beräknas kunna sysselsätta några tusen handikappade och långtidsarbetslösa. Det innebär samtidigt att sociala företag bara är en lösning på en liten del av den strukturella arbetslösheten bland handikappade och långtidsarbetslösa. Det måste fortfarande vara vanliga företag som har huvudansvaret för att dessa grupper får arbete. Företagen bör uppmuntras och motiveras att ge svår-sysselsatta grupper arbete. Utskottet anser att samhällets stödformer bör omformas utifrån regeln att långvarigt eller permanent stöd till sysselsättning av handikappade också ska kunna ges ut till vanliga företag som anställer handikappade.

Enligt regeringsprogrammet kommer det att undersökas om ett mycket långvarigt, kanske permanent sysselsättningsstöd kan ges ut till arbetsgivare som anställer handikappade arbetstagare. Stödet ska kunna skräddarsys enligt gra-

den av nedsatt arbetsförmåga. Det är viktigt att vi får ett individuellt, permanent stöd för dessa fall, anser utskottet och efterlyser snabba åtgärder. Samtidigt efterlyser utskottet snabba åtgärder för att mildra den sista arbetsgivarens ansvar för pensioner i företag med fler än 50 anställda. Detta är viktigt för att pensionsåtagandet inte ska bromsa upp tillväxten i sociala företag och för att handikappade och äldre lättare ska få jobb i vanliga företag.

Kommunal arbetsverksamhet och sociala företag

Inom ramen för social- och hälsovård ordnas verksamhet i rehabiliteringssyfte och anknyttande arbete i anställningsförhållande samt arbetsverksamhet för arbetsoförmögna personer som då får invaliditetspension. Bestämmelser om arbetsverksamhet ingår i socialvårdslagen och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda.

Arbete och arbetsverksamhet inom socialsektorn eller arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte blir inte onödiga när socialt företagande införs. Arbetsverksamhet spelar en mycket viktig roll inte minst för unga handikappade. Tanken är att också gravt handikappade i en eller annan form ska ha tillgång till arbetsverksamhet. På så sätt införlivas arbete i deras livscykel och de får känna att de är delaktiga i samhället. Man ska inte förvänta sig ekonomiska resultat av den typen av arbetsverksamhet utan det är rehabiliterings- och terapiaspekterna som är viktiga. I arbetsverksamhet får de handikappade vänja sig vid kraven i arbetslivet och få nödvändig träning i olika typer av arbetsuppgifter.

Personer som deltar i arbetsverksamhet har inget anställningsförhållande utan de får pension eller någon annan typ av social- och trygghetsförmån. Dessutom får de en flitpeng för sitt arbete. I anställningsförhållanden inom socialvården tillämpas vanligen ett särskilt kollektivavtal som samordnar pensionsinkomster och lön från skyddat arbete.

Socialt företagande ska enligt planerna inte ersätta någon av de nuvarande verksamheterna

utan det är fortfarande kommunerna som ansvarar för att arbetsverksamhet ordnas när det behövs. Åtminstone i vissa fall kan det tänkas att sociala företag kan hjälpa personer som deltagit i arbete ordnat av socialvården att komma ut på den öppna arbetsmarknaden eftersom möjligheterna ökar tack vare arbetet.

Uppföljning och utvärdering av lagen

I motiven till propositionen säger regeringen att effekterna av lagen, till exempel utvecklingen i sociala företag och deras möjligheter att tillhandahålla arbete, kommer att följas upp i en uppföljningsstudie. Dessutom kommer ett rikstäckande samarbetsforum för sociala företag att inrättas tillsammans med de viktigaste intressenterna och aktörerna. Forumet ska behandla behoven och möjligheterna att främja verksamheten i sociala företag. Dessutom är det tänkt att forumet ska bevaka eventuella oönskade effekter och lägga fram förslag till hur de kan motverkas.

Utskottet omfattar regeringens synpunkt att uppföljning är nödvändig och förutsätter att regeringen lämnar en redogörelse till utskottet om resultaten av uppföljningen i början av 2006 (*Utskottets förslag till uttalande 2*).

Lagstiftningen om sociala företag introducerar inga betydande nya stödformer, men utskottet anser lagförslaget vara en viktig broöppnare. Enligt uppgifter till utskottet är det svårt att förutse i vilken omfattning förväntningarna och önskemålen visavi lagförslaget kommer att uppfyllas och socialt företagande växa fram. Utskottet anser att regeringen noga bör följa upp och utvärdera vilka effekter lagstiftningen har på det befintliga sociala företagandet och på personer med intresse för socialt företagande samt snabbt vidta åtgärder om lagstiftningen inte ger önskade effekter. Ett problem för företagen kan vara att det är svårt att få pengar för nödvändiga investeringar. Därför bör regeringen följa upp hur sociala företag får pengar och i förekommande fall vidta åtgärder för att säkerställa finansieringen.

Vidare måste det följas upp vilka konsekvenser de sociala företagen har för arbetsverksam-

heten och arbete ordnat av socialvården. A och O är att kommunerna fortfarande uppfyller sina förpliktelser enligt socialvårdslagen och annan lagstiftning inom det sociala området vad beträffar handikappade och andra med svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden. Först när det finns mer erfarenheter av sociala företag går det att bedöma om verksamheten måste avgränsas bättre, funktionerna samordnas i högre grad eller om det behövs några andra åtgärder för ett bättre slutresultat.

Det faktum att målgruppen begränsas till handikappade och långtidsarbetslösa har väckt en del frågor. En del har ansett avgränsningen vara alltför sträng och menat att de sociala företagen får problem med att finna lämplig arbetskraft, medan å andra sidan svårssysselsatta personer utanför målgrupperna får det ännu svårare att få jobb. En del har däremot ansett att målgruppen är för omfattande. Det har uttryckts farhågor om att långtidsarbetslösa får anställning på de handikappades bekostnad. Konsekvenserna av avgränsningen bör följas upp och frågan tas upp på nytt om erfarenheterna ger anledning till det, understryker utskottet.

Under lagberedningens gång påpekades det flera gånger att socialt företagande i vissa fall kan leda till konkurrenssnedvridningar. Regeringen bör bevaka att ingen konkurrenssnedvridning får förekomma.

Detaljmotivering

1. Lag om sociala företag

5 §. Andelen sysselsatta. Enligt 4 § 1 mom. 4 punkten krävs det att näringsutövaren till alla sina anställda, oberoende av deras produktivitet, betalar lön utifrån full arbetsförmåga enligt kollektivavtalet i branschen. Om det inte finns något kollektivavtal ska de anställda få gängse och skälig lön för arbetet. Därför behövs det ingen hänvisning till lön för de anställda som ingår i andelen sysselsatta. Utskottet föreslår en tek-

nisk redigering som innebär att hänvisningen i 2 och 4 mom. stryks.

Enligt 3 och 4 mom. räknas handikappade och långtidsarbetslösa som arbetsgivaren inte får stöd för enligt paragrafen in i andelen sysselsatta i högst ett år. Bestämmelsen tillämpas dels på arbetstagare som anställs utan stöd, dels på arbetstagare som stannar kvar efter stödperioden. Med hänvisning till erhållen utredning föreslår utskottet att 3 och 4 mom. ändras för att handikappade ska kunna räknas in i andelen sysselsatta under hela sin anställningstid. På så sätt får handikappade bättre möjligheter att få fast anställning i sociala företag. I kombination med 11 § 2 mom. kan propositionen annars ha oskäliga konsekvenser för företag som redan nu arbetar på sociala grunder och som har medarbetare som har varit anställda hos dem redan innan lagen träder i kraft. Utan ändringen kunde de existerande företagen inte registrera sig som sociala företag.

7 §. Avförande ur registret över sociala företag.

Enligt 1 mom. 2 punkten avförs ur registret en registrerad när andelen sysselsatta som är anställda hos den registrerade har sjunkit under den föreskrivna andelen sysselsatta på 30 % och den registrerade inom fyra månader inte har anställt handikappade eller långtidsarbetslösa i enlighet med villkoren. Bara registrerade näringsidkare har rätt att etablera sig som sociala företag. Det händer att det utan företagets förskyllan drar ut på tiden att anställa handikappade eller långtidsarbetslösa. I sådana fall är det både i sysselsättnings hänseende och för företaget oskäligt att företaget avregistreras efter den föreslagna fristen. Utskottet föreslår därför att fristen förlängs från fyra till sex månader.

11 §. Övergångsbestämmelser. Med hänvisning till motiven i 5 § 3 och 4 mom. föreslår utskottet att 2 mom. stryks. Då räknas fristen i 3 mom. på ett år för långtidsarbetslösa från och med lagens ikraftträdande, vilket inte är fallet i lagförslaget.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

att det andra och det tredje lagförslaget godkänns utan ändringar,

att det första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att två uttalanden godkänns (Utskottets förslag till uttalanden).

Utskottets ändringsförslag

1.

**Lag
om sociala företag**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1—4 §
(Som i RP)

5 §

Andelen sysselsatta

(1 mom. som i RP)

Vid beräkningen av andelen sysselsatta jämföras med handikappade sådana handikappade i verksamhet i sysselsättningsstöd för handikappade enligt 27 d § 3 mom. socialvårdslagen (710/1982) som Arbetskraftsbyrån anvisar arbete och (*utesl.*) för vilkas sysselsättande kommunen betalar stöd till arbetsgivaren (*utesl.*).

En handikappad eller långtidsarbetslös som Arbetskraftsbyrån anvisar arbete, och för vars lönekostnader inte betalas sysselsättningsstöd eller sammansatt stöd, räknas till andelen sysselsatta den tid för vilken arbetsgivaren är skyldig att betala lön till den handikappade, *den långtidsarbetslösa* dock högst ett år.

En handikappad som Arbetskraftsbyrån anvisar arbete och för vars sysselsättande arbetsgivaren har fått stöd av kommunen på den grund som avses i 2 mom., jämföras *när stödet har tagit slut* vid beräkningen av andelen sysselsatta med en

handikappad som Arbetskraftsbyrån anvisar arbete den tid för vilken arbetsgivaren är skyldig att betala lön till den handikappade (*utesl.*).

(5 mom. som i RP)

6 §
(Som i RP)

7 §

Avförande ur registret över sociala företag

Ur registret avförs en registrerad
(1 punkten som i RP)

2) när andelen sysselsatta som är anställda hos den registrerade har sjunkit under den ovan föreskrivna andelen sysselsatta, och den registrerade inte inom sex månader har anställt handikappade eller långtidsarbetslösa så, att villkoret på nytt uppfylls, eller

(3 punkten som i RP)
(2 mom. som i RP)

8—10 §
(Som i RP)

11 §

(2 mom. *utesl.*)

Övergångsbestämmelser

(1 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att det ordnas effektiv information, vägledning och utbildning om lagstiftningen angående sociala företag på det sätt som verkställigheten kräver.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen följer upp och utvärderar

— hur lagstiftningen om sociala företag fungerar och om den genererar socialt företagande i vårt land,

— hur företagstjänster och finansiering ordnas för sociala företag,

— om avgränsningen av målgruppen till handikappade och långtidsarbetslösa, bör ses över i något hänseende,

— om stöden till sociala företag snedvrider konkurrensen och

lämnar en redogörelse om resultaten av uppföljningen till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet i början av 2006.

Helsingfors den 10 december 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
vordf. Anne Holmlund /saml
medl. Sari Essayah /kd
Susanna Haapoja /cent
Heidi Hautala /gröna
Antti Kaikkonen /cent
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd

Pehr Löfv /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Markus Mustajärvi /vänst
Paula Risikko /saml
Jukka Roos /sd
Tero Rönkä /sd
Kimmo Tiilikainen /cent
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.

RESERVATION 1

Motivering

Sociala företag kan vara ett viktigt instrument när det gäller att undanröja strukturell arbetslöshet. Vi kan erbjuda nya möjligheter att bygga upp en halvskyddad arbetsmarknad i Finland. Med hjälp av sociala företag kan de som är svårast att sysselsätta komma in på arbetsmarknaden, vilket medverkar till högre sysselsättning över lag.

Åtgärderna för att sysselsätta de mest svår- sysselsatta arbetslösa måste planeras individuellt och bygga på personens aktuella livssituation och anställbarhet.

I propositionen föreslås att långtidsarbetslösa och handikappade ska vara de målgrupper som får sysselsättning i sociala företag. Lagstiftningen gäller ett helt nytt försök och därför hade det varit bra om definitionerna hade varit mer flexibla. Det hade gett bättre möjligheter att införliva personer som hotas av utslagning i de ak-

tiva åtgärderna så snabbt som möjligt och helst redan i förväg. Om de två målgrupperna inte kompletteras med en tredje målgrupp med en mer flexibel definition riskerar en del av de som har mycket svårt att hävda sig på marknaden att ställas utanför sysselsättningsåtgärderna. Bland dessa grupper märks frigivna fångar, personer med alternativa domar, utlänningar, skuldyngda, etniska minoriteter och mentalvårdspatienter i rehabilitering.

En mer flexibel definition på målgruppen hade gett Arbetskraftsbyråerna och företagen bättre möjligheter att samarbeta och överlåtit prövningen åt lokala aktörer.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår vi

att det första lagförslaget i betänkandet godkänns med följande ändringar:

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om sociala företag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte och definitioner

Sociala företag enligt denna lag erbjuder i synnerhet handikappade, (*utesl.*) långtidsarbetslösa och andra arbetslösa arbetssökande med

svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden arbetsmöjligheter.

(2 mom. som i AjUB)

2 och 3 §
(Som i AjUB)

4 §

Registrering i registret över sociala företag

I registret över sociala företag registreras på ansökan sådana i 3 § handelsregisterlagen (129/1979) avsedda sammanslutningar och stiftelser som idkar näring samt andra näringsidkare (1 och 2 punkten som i AjUB)

3) av vars anställda arbetstagare minst 30 procent är handikappade eller sammanlagt minst 30 procent handikappade och långtidsarbetslösa *eller andra arbetslösa arbetssökande som arbetskraftsbyrån bedömer har dåliga möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden (andel sysselsatta)*, och

(4 punkten som i AjUB)

(2 och 3 mom. som i AjUB)

5 §

Andelen sysselsatta

Till andelen sysselsatta räknas handikappade (*utesl.*) långtidsarbetslösa *och andra med svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden* den tid för vilken sysselsättningsstöd eller sammansatt stöd betalas för den handikappades eller långtidsarbetslösas lönekostnader.

(2 mom. som i AjUB)

En handikappad (*utesl.*) långtidsarbetslös *eller någon annan med svårigheter att hävda sig*

på arbetsmarknaden som arbetskraftsbyrån anvisar arbete, och för vars lönekostnader inte betalas sysselsättningsstöd eller sammansatt stöd, räknas till andelen sysselsatta den tid för vilken arbetsgivaren är skyldig att betala lön till den handikappade eller långtidsarbetslösa, dock högst ett år.

(4 och 5 mom. som i AjUB)

6 §

(Som i AjUB)

7 §

Avförande ur registret över sociala företag

Ur registret avförs en registrerad

(1 punkten som i AjUB)

2) när andelen sysselsatta som är anställda hos den registrerade har sjunkit under den ovan föreskrivna andelen sysselsatta, och den registrerade inte inom sex månader har anställt handikappade (*utesl.*) långtidsarbetslösa *eller andra med svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden* så, att villkoret på nytt uppfylls, eller

(3 punkten som i AjUB)

(2 mom. som i AjUB)

8—11 §

(Som i AjUB)

Helsingfors den 10 december 2003

Markus Mustajärvi /vänst

Sari Essayah /kd

Heidi Hautala /gröna

RESERVATION 2

Motivering

Arbetslösheten i vårt land slår extra hårt mot människor i alla åldersgrupper som presterar mindre än genomsnittet. År 2002 var sammanlagt 67 000 handikappade arbetslösa arbetssökande och 147 500 långtidsarbetslösa, varav 20 % i statistiken betraktas som handikappade, registrerade vid Arbetskraftsbyråerna.

Regeringen föreslår en lag om sociala företag. Med sociala företag avses en i handelsregistret införd näringsidkare som producerar nyttigheter enligt företagsekonomiska principer och vars anställda till minst 30 % består av handikappade eller handikappade och långtidsarbetslösa. Näringsutövare som uppfyller kraven på sociala företag kan registreras i ett register över sociala företag som förs av arbetsministeriet. Bara de som är införda i registret får rätt att använda namnet socialt företag.

Det är positivt att regeringen vill etablera och stärka möjligheterna att sysselsätta handikappade och andra arbetslösa arbetssökande som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Däremot finns det ingen anledning att, som regeringen föreslår, ge sociala företag som sysselsätter långtidsarbetslösa eller handikappade bättre stöd än vanliga företag. Sociala företag får enligt förslaget sysselsättningsstöd för att sysselsätta handikappade i tre år och för att sysselsätta långtidsarbetslösa i två år. Enligt de gällande reglerna ges sysselsättningsstöd ut för högst två år. Med hjälp av sammansatt stöd ska sociala företag enligt propositionen få anställa handikappade eller långtidsarbetslösa i två år. Enligt de gällande reglerna får företagen anställa långtidsarbetslösa i ett år med hjälp av sammansatt stöd.

Vi anser att det inte finns några välgrundade skäl för att bygga upp ett nytt system med särskilda bestämmelser om sysselsättningsstöd till handikappade som bara ska gälla sociala företag. I stället måste alla företag ges möjligheter att sysselsätta handikappade på samma villkor. Vid utfrågningen av de sakkunniga framhölls det

att sociala företag särbehandlas i relation till normala företag när de får specialbestämmelser för sysselsättning av handikappade. Vidare påpekades det att misstankarna om konkurrens-snedvridningar på grund av sociala företag underblåses. Samtidigt låter man helt utan orsak bli att utnyttja den potential som vanliga företag har att främja sysselsättningen av handikappade.

I betänkandet säger utskottet att sociala företag bara kan lösa en liten del av den strukturella arbetslösheten bland handikappade och långtidsarbetslösa. Vidare påpekar utskottet att det fortfarande är vanliga företag som huvudsakligen ska ansvara för att handikappade och långtidsarbetslösa får anställning. Utskottet vill att företagen ska uppmuntras och motiveras att anställa svårsysselsatta personer.

Utskottet säger också att stödformerna bör utvecklas med målet att också vanliga företag som sysselsätter handikappade ska få långvarigt eller permanent stöd som är avsett för sysselsättning av handikappade. Detta talar mot att stödet för handikappade ges ut för en längre tid bara när de handikappade anställs av sociala företag.

Att företag särbehandlas på detta sätt försvårar också situationen för de handikappade själva.

Man kan anta att sociala företag uppstår där det finns en marknad. Om det inte finns några sociala företag inom ett pendelområde eller om de är verksamma inom en bransch som på intet sätt stämmer överens med de handikappades yrkeskompetens särbehandlas handikappade på arbetsmarknaden. I sådana fall vore det mycket motiverat att ge ut ett lika stort sysselsättningsstöd till vanliga företag. Stödet för att anställa handikappade får inte vara kopplat till företagets status. Det viktigaste är att så många handikappade som möjligt kommer ut i arbetslivet oavsett om de bor i ett socialt företags omland eller inte. Det finns ingen orsak att särbehandla handikappade i sysselsättningshänseende beroende på var de är bosatta.

I betänkandet säger utskottet att den arbetserfarenhet som handikappade och långtidsarbetslösa får i ett socialt företag förbättrar deras anställbarhet och ger dem bättre möjligheter att komma ut på den öppna arbetsmarknaden. Sociala företag ska alltså hjälpa handikappade och långtidsarbetslösa att senare komma ut på den öppna arbetsmarknaden. När lagförslaget de facto eftersträvar en integrering av handikappade på den öppna arbetsmarknaden är det onödigt att särbehandla sociala företag vad gäller sysselsättningsstödet.

Vi anser att det inte finns någon anledning att ställa hinder i vägen för handikappade att få arbete direkt i vanliga företag. Redan nu lider många företag brist på arbetskraft och det finns mycket arbete på den öppna arbetsmarknaden.

I regeringsprogrammet ger regeringen löften om att med hjälp av arbetskraftsservice och arbetsmarknadspolitik främja handikappades möjligheter att komma ut på den öppna arbetsmarknaden. Dessutom utfäster sig regeringen att utreda möjligheterna att införa ett skraddarsytt mycket långvarigt, kanske till och med permanent sysselsättningsstöd till arbetstagare som anställer handikappade. Men handikappade får inte arbete bara genom att det görs utredningar. Vi anser att det krävs snabba åtgärder för att ge handikappade konkreta möjligheter att få anställning. Också regeringens sysselsättningsmål kräver att så många som möjligt i arbetsför ålder får aktivt arbete.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår vi

att 7 kap. 11 § 3 mom. i det andra lagförslaget och 9 kap. 7 § 3 mom. i det tredje lagförslaget i betänkandet godkänns med följande ändringar:

Det andra lagförslaget

11 §

Stödets varaktighet

— — — — —
Med avvikelse från 1 mom. kan sysselsättningsstöd beviljas (*utesl.*) företag (*utesl.*)

1) för 36 månader i sänder per person, om personen är handikappad, och

2) för 24 månader i sänder per person, om personen är långtidsarbetslös eller sådan arbetslös som avses i 7 kap. 6 § 1 mom. 1 och 2 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa och arbetar i ett socialt företag som avses i lagen om sociala företag.
— — — — —

Det tredje lagförslaget

7 §

Arbetsmarknadsstödet varaktighet

— — — — —
Det kan bestämmas att sammansatt stöd skall betalas till arbetsgivaren för högst 24 månader per person. Till (*utesl.*) företag som sysselsätter en handikappad kan sammansatt stöd betalas för 24 månader per person. Till ett företag som sysselsätter en långtidsarbetslös kan kombinerat stöd betalas för 24 månader per person, om företaget är ett socialt företag som avses i lagen om sociala företag. Kombinerat med sysselsättningsstödet kan det dock bestämmas att arbetsmarknadsstödet skall betalas till arbetsgivaren för högst 12 månader per person. Genom förordning av statsrådet kan för främjande av sysselsättandet av handikappade en längre maximitid än 12 månader föreskrivas. Maximitiderna börjar räknas från början när en person

(1 och 2 punkten som i AjUB)
—————

AjUB 9/2003 rd — RP 132/2003 rd

Helsingfors den 10 december 2003

Anne Holmlund /saml

Paula Risikko /saml